

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspesevanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Anton Štrekelj*, državni potovalni učitelj kmetijstva v Gorici.

Izdaja „*Goriško kmetijsko društvo*“.

Štev. 10.

V Gorici, dne 21. maja 1907.

Pečaj III.

Pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal!

Truden in potan dospel sem po strmem klancu slednjič vendarle do Lipetove krčme „Pod orehom“. V senci je sedelo ob dolgi mizi precej gospodarjev, ki so se pogovarjali o letini, o vojski, o volitvah in o slabih časih. Nekateri so pri tem poklicali „kvartinček“ vipavca, drugi pa niso imeli najbrže s čim. Saj Lipe tudi ni zahteval, da mora vsakdo piti, ki pride h njegovi hiši. Ne, njega je veselilo, če ga vaščani le obišejo, a mislil si je vedno, boljše ne pij, kakor da piješ na upanje.

Vsedel sem se poleg dolge mize ter čakaje krepčila poslušal, kaj imajo možje na srcu.

„Včeraj je šlo Klančarjevo premoženje. Kdo bi si bil mislil, da bo šlo tako po ceni. Samo za dvatisoč tristo. Pa ni bilo nobenega kupca. Zato je morala vzeti vse posojilnica“, govoril je golobradi, bolj stegnjen mož, kateremu so pravili drugi Matevž.

„V resnici poceni. Vredno je gotovo trikrat toliko. Jaz pomnim, da je prodal Klančar neko leto za celih dvatisoč petsto forintov vina. Kam je prišlo tako lepo premoženje!“ rekel je mož z ruso brado in z imenom Fajfar.

„Pa samo po Klančarjevi neumnosti“, dodal je Matevž. „Saj veste kakšen je Klančar. Vse je stavil v božjo voljo, da bi se pa sam kaj pobrigal, tega pa ne. Ko se je prikazala v naših vinogradih peronospora, je bil Klančar moj najhujši sovražnik, ker sem škropil trte proti bolezni. Kaj delaš proti božji volji, je vedno govoril. Če nam je poslal Bog kazen, jo moramo tudi

prenašati in Bog nam jo že odvzame. Šele pred par leti, ko je videl, da imam jaz vedno polno vina, on pa nič, lotil se je tudi on škropljenja. H temu pa, da bi zasajal divje trte, ga ni bilo moči na nobeden način pripraviti. Saj ni trtne uši, je vedno kričal; da trte nočejo rasti je le božja kazen. Neverniki ste, ker delate proti Bogu. Zato pa je prišlo, da je pridelal Klančar lansko leto samo en hekto vina. Revež ni nikdar pomislil na to, da je rekel Bog Adamu: za svoj greh se boš trudil v potu svojega obraza, on ni pomislil, da nas kaznuje Bog v ta namen da si pomagamo.

„Priden pa je bil Klančar vendarle“, povzel je besedo majhen mož Kobilar. „Če si vstal poleti ob treh, pa si ga že videl s koso na rami. Pomagati pa si res ni znal. Nek Italijan mu je dajal pred tremi leti samo za drva v rebri tritisoč kron in kaj mislite, da jih je Klančar dal. Kaj še! Zalovil ga je z dvorišča. Kako bi si lahko Klančar pomagal s tem denarjem! Saj je bil že takrat ves zadolžen. Sedaj je moral dati za malo večo svoto drva, reber in še vse drugo svoje premoženje. Kam pride človek, če si noče samemu sebi dobro in drži vedno za staro kopito“.

„Lani smo ga silili, naj pristopi v našo zavarovalnico za govejo živino“, govoril je spet Fajfar. Ali na noben način ga nismo zamogli spraviti do tega. Rekel nam je: Jaz dam vsako leto za eno mašo v čast sv. Antonu, pa še nikdar se mi ni zgodilo nič hudega pri živini. Mož je predrzno upal v božjo milost in kaj se mu je zgodilo? Saj vam ni treba vendar praviti! Vola sta mu ušla v mlado, rosno deteljo, sta se hudo napihnila ter crknila. Žal je bilo sicer potem Klančarju, čemu je odrekel naše povabilo, toda bilo je prepozno“.

„Klančar je bil v resnici pravi čudak, zato se pač ne smemo čuditi, če je prišlo njegovo premoženje tako kmalu na boben. Pred par leti ni imel niti ene repe in jo je moral pri meni kupiti. Jaz sem se čudil, od kod to prihaja in sem ga tudi vprašal. Kmet, pa brez repe in še v takšni letini, kakor je bila ona. Kaj mi je rekel? Jaz ne sejem drugače repe, kot na dan sv. Pantalona. Letos je bil ta dan dež, pa nisem mogel na polje in zato sem ostal brez nje“. To je povedal Miha iz Trnjevega vrha, oni Miha, ki je znan sedem vasi na daleč.

Tako so govorili možje „Pod orehom“. Kaj naj dodamo mi? Nič drugega, kakor to, da ne bodimo takšni gospodarji, kakor je bil Klančar. Bog nam je dal razum, zdravo pamet in dobro voljo, zato pomagajmo si, kakor moremo in znamo. Nemarnež bo zastonj pričakoval, da mu priletijo pečeni golobi v usta, in Bog bo le onemu pomagal, ki si zna tudi sam pomagati.

Št.

Rakšen bodi hlev?

Ta ali oni naš kmet se je slednjič vendarle odločil, da podere staro beznico, v katero je skrival do sedaj svojo živino in sezida nov hlev. Prav ima! Tudi če se mu bo treba nekoliko zadolžiti, vendar naj bo gotov, da mu poplača lepša živina v dobrem hlevu v nekolikih letih posojilo in obresti, pa še bo del lahko nekoliko na stran. Seveda gosposkega hleva ne bo delal oni, ki nima mnogo denarja, vendar delati mora hlev tako, da bo vstrezal živalim, osobito pa tudi tako, da se za nekoliko let, ko bo v škrinji kaj več drobiža, delo lahko popolni. Zato je najbolj paziti na to, da ne bo hlev preozek ali prenizek. Vse drugo se dá z majhnimi stroški še zboljšati.

Predno zidamo nov hlev, odločiti se moramo pred vsem za prostor, kjer naj ga postavimo. Hlev ne sme biti predaleč od hiše, marveč, če le mogoče v neposrednji bližini, da se lahko vsak čas pogleda h živalim. Najboljše je, če je obrnjena glavna stran hleva proti vshodu ali zapadu in sicer tako, da ne prihaja po zimi v hlev preveč vetra, poleti pa ne preveč vročine. Tla, kjer mislimo zidati hlev, morajo biti dovolj suha, ker škoduje vlaga ravno tako živalim, kakor človeku. Pred hlevom ali za hlevom naj bo dovolj prostora za gnojišče.

Za vsako glavo živine računni se okoli 15 kubičnih metrov prostora v hlevu. Predno delamo hlev preračunimo natanko, koliko glav živine bi lahko redili. Pri tem vzemimo v poštev, da bo treba svoje polje večidel obsejati s krmskimi rastlinami. Ako se bodo travniki zboljšali, dali bodo tudi več piče, nego do sedaj. Vendar nam je pa misliti pri tem, da bo treba v prvi vrsti živino zboljšati in ne je pomnožiti.

Manjši hlevi (za 4—6 glav živine) naj bodo vsaj 3 metre, veči hlevi pa od 3 do 4 metre visoki. V visokem hlevu je več zraka in živali boljše vspevajo. Strop naj se omeče z malto (čeftira) ali vsaj dobro popodi, da ne bosta prihajala iz gornjega prostora prah in mraz na živino. Najboljši so hlevi zidani iz opeke, ker se ohrani v takih hlevih najlažej gorkota, vendar so tudi s kamnom zidani hlevi dobri.

V hlevu je treba dovolj svetlobe, ki vpliva osobito na mlečno živino jako ugodno. Zato naj se napravi primerno število oken. Svetloba pa ne sme prihajati živini naravnost v oči. Okna postaviti je zato ali na strani hleva ali pa živini nad glavami. V poslednjem slučaju delajo se navadno okna, ki so po 1 m široka in 50 do 60 cm visoka. Nad vsako drugo ali vsaj tretjo živino napraviti je po eno tako okno. Če le mogoče, naj imajo okna dvojne šipe, da ne more mraz po zimi tako lahko v hlev. Zunanje šipe zamenjati je poleti z lesenimi oknicami, ki odganjajo od hleva solnčne žarke.

Vrata postaviti je na prikladno mesto. V hlevih z eno stajo deti jih je na nasprotno stran staje, v hlevih z dvojno stajo pa na hodnik, ki deli hlev v dva dela. Vrata morajo biti dovolj velika, da se živina ne pokvari, ko hodi skozi nje. Pri večih hlevih je potrebno, da se gre lahko tudi z vozom skozi vrata

Da bo v hlevu vedno dovolj svežega zraku, napraviti je v stene odušnike, ki so podobni navadnemu dimniku. Ti odušniki morajo imeti zapirala, da se tok zraka lahko regulira.

Staja naj bo pri odrasli živini vsaj $2\frac{1}{2}$ metra široka ter naj visi nekoliko proti zadnjemu delu. Ob robu staje mora biti jarek za gnojnico. Med stajami napraviti je hodnik, ki naj bo obširem vsaj $1\frac{1}{2}$ m širok. Če je hlev obširen deti je stebre ob straneh hodnika, da podpirajo strop.

Vsak hlev mora imeti dober, neproderen tlak. Najboljši je tlak iz betona. Tam kjer je veliko pomanjkanje stelje, priporoča se napraviti na koncu staje, ki pa ne sme biti več od 220 m široka, 30 cm širok in ravno tako globok jarek, v katerega spušča živina svoje blato. Od početka prestopi sicer to ali ono živinče rob in pride v globočino, vendar se temu jarku živina kmalu privadi.

Jasli naj ne bodo previsoke. Najboljše so jasli iz betona, ker so večne in se lahko snažijo. Dobro je, če se dene nad jasli lojtre, iz katerih živina zajema.

Da je treba tudi nov hlev večkrat čistiti, o tem menda ni treba še posebe govoriti. Št.

O času košnje.

Med vsemi krmili, ki jih ima kmet na razpolago, je seno najbolj važno in najbolj dragoceno. Ono ni samo govedi, marveč tudi konjem najbolj prikladno. Ako sestavljamo primerno krmo, rabiti moramo osobito po zimi tudi seno, katero ne deluje v živalskem telesu samo na zdravje ugodno, marveč je tudi jako redilna hrana. Da dobimo pa v senu redilne snovi v pravem razmerju, treba je, da seno ob pravem času pokosimo, ga pravilno hranimo in v pravi množini živini polagamo. Pri nas pa so ljudje, osobito kar se košnje tiče, prevečkrat napačnega mnenja. „Travo je treba kositi, dokler se je zdi človeku škoda“, rekel je živinorejec, ki je imel v hlevu čredolepo rejelih krav. Imel je prav, žal, da ne dobi dovolj posnemalcev. Mnogo kmetov ne kosi prej, dokler ne gre trava v seme. Oni mislijo, da dobijo s tem več sena. To je vsakakor res, da ne dobimo z rano košnjo več pridelka, toda pri senu ne smemo gledati samo na množino, marveč tudi na dobroto. Osobito nam je gledati no to, koliko redilnih snovi ima seno in v tem oziru zamoremo mnogo sena, ki je bilo pozno košeno, nadomestiti z manjšo množino sena, ki se je spravilo rano, ker ima to seno več redilnih snovi in ga živali lažje in boljše prebavijo.

Gospodar mora toraj paziti na to, da pokosi seno ob pravem času. Najboljši čas za košnjo sena je takrat, ko je pričela večina trav cveteti. V tem času nahaja se v steblo, v listih in v cvetju največ beljakovine in sladkorja. Ako kosimo v tem času, dobimo dobro seno in dosti.

Da je razlika med senom pokošenim v raznih časih res velika, razvidimo lahko tudi iz kemičnih preiskav, ki dajejo povprečno množino redilnih snovi. Poglejmo eno tako preiskavo!

Trava je imela v 100 kg: ko je bila	prebav. beljakovine <i>kg</i>	tolšče <i>kg</i>	ogljenih hidratov <i>kg</i>
mlada:	8·2	1·6	42·7
zrela:	5·5	1·0	40·8
stara:	3·4	0·7	36·9

Povdariti je, da so te številke srednje, toraj vzete iz več poskušanj. V posameznih slučajih je razlika lahko še večja.

Kar se s pozno košnjo toraj več pridelja, je vedno na škodo redilnosti sena, kajti čim začenja napravljati rastlina seme, uporabi zato vse redilne snovi. S tem, da pustimo travo zoreti, ošibi se tudi travnik in dobre trave začnejo polagoma izumirati, a na njihovo mesto se naselijo razni pleveli. Trava, ki je dozorela, ne poganja vnovič in večletne trave napravijo samo malo listov, s katerimi nabirajo redilne snovi za zimo. Dvoletne trave pa, kakor n. pr. italijanska pahovka, so dovršile svojo nalogo in izumrjejo. Vsak kmetovalec je to že na žitu opazil. Ako pokosimo žito, dokler je še zeleno, vidimo da požene ječmen ali rž novo steblice, pri zrelem žitu pa se to ne dogaja. Enako se godi na travniku.

Mnogo kmetov čaka s košnjo dostikrat tudi zato, da se napravi seme, ki naj bi pomladilo travnik. To mnenje pa je že radi tega slabo, ker vstraja večina trav in zeljišč več let in se pomnožujejo s poganki iz čoka ali korenin. S pozno košnjo bi se pomnoževali večinoma travniški pleveli, ki so jako trdnega življenja in prej zorijo, nego dobre trave in zato se njihovo seme tudi prej raztrosi.

Kmet mora gledati tudi na vreme, ko odbira čas za košnjo. Boljše je začeti 8 dni prej ob lepem vremenu, nego spravljati 8 dni bolj pozno v dežju na pol gnilo seno. Ako začnemo pozno kositi, zastane lahko mnogo dela. Najboljše je kositi zjutraj in zvečer, ko se nahaja v travi mnogo vlage, kar košnjo močno olajša. Potrebno je toraj, da se začne s košnjo rano zjutraj rajši za uro pred solničnim vshodom a se opusti delo o poldanski hudi vročini, ko ima trava le malo soka in ni moči trave podreti z jednim mahom.

Kdor hoče imeti toraj dobro in redilno seno in še eno ali dve košnji ali vsaj dobro pašo, ta naj kosi ob pravem času. Dokler je trava mlada, dobimo ž njo redilno pičo, s katero zamoremo živino ceneje in boljše hraniti, nego s senom, nabra-

nim po stari navadi, ko je trava odcvela. Sedaj, ko je živino-reja v kmetijstvu vedno večega pomena, gledati bi moral kmet, da ne dobi samo mnogo piče, marveč tudi dobro pičo. Iz vseh teh razlogov naj se toraj vsakdo potruди, da pokosi rano svoje travnike, ako mu vreme to dopušča.

Pr. L.

Gnojišče.

Naši kmetje ne zanemarjajo ničesar bolj, kot gnoj. Gnoj jim je deveta briga. In vendar odvisi pridelek največ od gnojenja. Le v gnojeni zemlji smemo pričakovati obilo pridelka. Zato je treba pač, da zlomimo enkrat svojo starokopitnost ter začnemo tako kmetovati, kakor se v današnjih časih mora. V prvi vrsti moramo pa pričeti s pravilnim ravnanjem pri gnoju.

Da se nam ne bo gnoj kvaril, pripravi naj si vsakdo dobro gnojišče. Poglejmo nekoliko, kakšno naj bi bilo tako gnojišče! Najbolj važni pogoji za dobro gnojišče so: Gnojišče naj se nahaja blizu hleva in sicer na takem kraju, kamor se pride lahko tudi z vozom. Če le mogoče naj se postavi gnojišče v senco ali pa naj se obsadi vsaj s senčnatim drevjem. Velikost gnojišča se ravna po gospodarskih razmerah. Navadno se računі 3 do 4 m² prostora za veliko živino. Če je živina manjša in se gnoj večkrat v letu vozi na polje, bo zadostovalo tudi manjše gnojišče. Globokost gnojišča naj bo približno 50 do 75 cm. Vendar je dobro tudi gnojišče, ki je bolj plitvo. Iz bolj globokega gnojišča je težko voziti gnoj. Gnojišče naj se obda z 1 m visokim zidom, kateri je ob voglih zaokrožen. Najboljša je oblika pravokota ali kvadrata.

Tlak na gnojišču mora biti neproderen. Priprost tlak se napravi s tem, da se razgrne po gnojišču 10 do 20 cm na debelo dobra ilovica in v to ilovico se zabije okroglo ali tudi drugačno kamenje. Mesto ilovice rabi se seveda lahko tudi beton, kar se priporoča pa samo bolj bogatim posestnikom. Tlak mora nekoliko viseti proti oni strani, kjer se je izkopala poleg gnojišča

jama za gnojnico, vendar ne preveč. Poldrugi centimeter padca na vsak meter daljave zadostuje.

Na gnojišče ne sme prihajati voda in sicer ne studenčnica, ne deževnica. V zemljišču, kjer se nahaja spodaj voda, napraviti je toraj gnojišče bolj plitvo ali pa celo nad zemljo. Da ne bo prihajala strešnica h gnoju, deti je ob streho žleb, po katerem se odteka voda na stran. Proti deževnici iz dvorišča pa je vhod na gnojišče nekoliko nasuti in potlačiti.

Z nakladanjem gnoja bomo imeli manj dela, ako napravimo pri gnojišču vhod in izhod in zamoremo z vozom naravnost preko gnojišča. Ta vhod in izhod pa je treba nekoliko vzdigniti, da ne bo dohajala, kakor omenjeno, voda po njih na gnojnik.

Poleg vsakega gnojišča naj bo tudi gnojniščna jama, v katero se steka gnojnica iz gnojišča in iz hleva. Velikost gnojniščne jame znaša približno 600 l za vsako živino. Da ne bo jama puščala, obzidati jo je s cementom ali vsaj z ilovico. Sovdan drži navadno dobro. Na vrhu se mora jama obokati, da se ne prigodi kedaj kaka nesreča. Tudi leseno pokrivalo z malimi vratci je včasih dobro. Deske morajo biti pa dovolj močne.

Naprava gnojišča ne provzroča posebnih težav. Ob prostem času, po zimi, v deževnem vremenu itd. bi si lahko ta ali oni napravil primerno gnojišče sam brez stroškov. Žal pa, da se naši ljudje za take prepotrebne reči ne brigajo. Rajši pustijo, da izgubi njihov gnoj vso moč. Zato pa vozi večina naših kmetov mesto dobrega gnoja, izprano listje na polje. Potem pa se ne smemo čuditi, če ta gnoj nič ne zaleže, če mi nič ne pridelamo in če propadamo. Prav se nam godi, če smo taki nemarneži.

Št.

GOSPODARSKÉ DROBTINICE.

Škropite! — Peronospora, strupena rosa ali strupeni smod, kakor tudi pravimo, je bolezen, proti kateri se moramo prej borovati, nego se pokaže. Ko se bolezen že vidi, je škropljenje navadno že prepozno. Če požene namreč peronosporino seme v

list svojo koreninico, razvija se ta dalje in ne dé nič, če zunanji del tudi vničimo. List bo polagoma zamorila in na spodnji strani požene svoje klasje, ki je napolnjeno z milijoni trosov (semena). Škropiti je treba toraj že takrat, ko pričenja seme kaliti, kajti le s tem, da zamorimo peronosporino seme s pomočjo modre galice, zamoremo se ubraniti bolezní. V prvo je škropiti, ko požene trta za dober pedenj dolgo mladje, v drugič za 10—14 dni bolj pozno, v tretjič pred cvetom ali kmalu za njim in nadalje vsakih 14 dni do 3 tednov, kakor trte rastejo. Tam, kjer je jutranja rosa velika, potem v zapadnih in severnih legah, škropiti je večkrat, nego tam, kjer je malo rose (po vrhovih) in tam, kjer posuši solnce jutranjo roso hitro. Za take lege vzeti je tudi nekoliko bolj močno raztopino modre galice. Letos lep zarod in upati je tudi na dobro ceno vina, zato poskrbimo za pravočasno škropljenje. Rajši škropimo trikrat preveč, nego enkrat premalo.

Ob kakšnem času se ne sme škropiti? — Dokler se nahaja na trtah še velika rosa, ni dobro škropiti, ker odteče mnogo galice na tla in zato bi bil uspeh manjši. To velja tudi za deževno vreme. V hudi vročini tudi ne smemo škropiti, ker bi trte lahko ožgali. Kapljice delujejo namreč na solncu podobno stekleni leči, lomijo toraj solnčne žarke in zato moramo biti poleti ob hudi vročini previdni s škropljenjem. Najboljši čas za škropljenje je od 7. ure zjutraj (kjer mine rosa prej, tudi bolj rano) do 11. predp. in od 4. do 7. pop. Zvečer ne smemo škropiti, ker se ne posuši raztopina do noči.

Šibkih ameriškanskih trt ne cepiti! — Ako cepimo pre-slabotno podlago, ne dozori mladika do jeseni dovolj in lahko smo ob trto. Take trte priporočamo cepiti v piščalo meseca julija. Ta poslednji način se je prošlo leto izborno sponesel in bodemo o njem v listu še pisali.

Trtna pršica je majhna živalica, ki se s prostim očesom niti ne vidi. Ta živalica zavije se spomladi v trtni list in na dotičnem mestu se list potem nekako izboči ter požene belkasto rumen puš. Nekateri mislijo, da je to peronospora, kar pa ni. Trtna pršica sicer ne dela občutne škode na trti, dobička pa tudi ne napravi. Zato je treba tudi tega nebodigatreba zatirati. Najlažej se ubranimo pršice, če koj prvo listje, na katerem zapazimo znamenja te živalice, odtržemo in sežgemo.

Čiščenje ali mandranje trt se mora izvršiti predno grozdje cvete. V nasprotnem slučaju je zarod preveč skrit in se rad osuje. Nič ne škodi, če odtržemo blizu zaroda tudi ta ali oni trtni list, ki jemlje preveč zraka in svetlobe. Preveč listja seveda ne smemo odstraniti, ker bi se s tem trta močno ošibela. Z listjem nabira namreč redilne snovi in brez listja se tudi zarod ne bi zamogel zato razviti. Nekateri trte zahtevajo ob cvetu več zraka, nego druge. Posebno je občutljiva v tem oziru modrafrankinja.

Trte namenjene za zeleno cepljenje je treba obirati pogankov. Pustiti jim je samo 2 ali 3 mladike, katere je privezati ob kol, da jih veter ne odlomi. Osobito je paziti, da se odstranijo vsi divji poganki na že cepljeni trti. V nasprotnem slučaju se cepič zamori. Samo tedaj, če se vidi, da se cepljenje ne spenese, pustiti je, da se mladje razvija. Tako trto požlahtnimo lahko potem meseca julija v „piščalo“.

Pod. 34. Cepljenje trt v zeleno.

Na kaj je najbolj pomniti pri cepljenju trt na zeleno? — 1. Za cepljenje je odbrati najbolj krepko in najbolj ravno mladiko. 2. Cepiti je čim bolj blizu zemlje. 3. Paziti je, da nista mladika in cepič premlada ali prestara. 4. Prereza naj bo 2 do 3 krat tako dolga, kakor je mladika debela. 5. Rabiti je čist in oster nož. 6. Rezati je čim bolj hitro, da se prerezi ne posušita. 7. Paziti je, da se prerezi popolnoma krijeta. Zavezati je trdno, vendar ne premočno. Gumijev trakec obdati je po končanem delu s cigaretnim papirčkom. 9. Poganke na podlagi je treba po cepljenju večkrat obirati in 10. Cepljene trte je treba poleti večkrat privezovati, škropiti in vsaj enkrat požveplati.

Koliko galice je treba za prvo škropljenje? — Za prvo škropljenje priporočamo $\frac{3}{4}$ do 1 kg modre galice na 100 l vode. Najboljša voda v ta namen je deževnica. V gorki vodi se galica ne sme topiti.

Da gumijevi trakei ne popokajo oviti jih je s cigaretnim papirčkom, katerega je prej nekoliko osliniti ali zmočiti. Papirček odvrta od trakca solnce in vlago.

Kako se napravlja raztopina modre galice? — Dan, predno se misli škropiti, pripraviti je dve kadi ali dva soda, ki imata po eno dno, ter se ju napolni z vodo. Na eno teh kad obesijo se vrečica, v kateri se nahaja modra galica in sicer tako, da se vrečica do vrha skriva v vodi. (Glej podobo št. 33.) V drugo kado obesijo se ravno tako vapno. Naslednje jutro, ko se

Pod. 33.
Kako se topi
modra galica.

ima škropiti, sta galica in vapno navadno že raztopljena. Galično raztopino vliti je nato v večo posodo, v katero je deti malo manj vode, nego je treba, da bo raztopina primerno močna in sicer vsaj toliko manj, kolikor znaša vapnena raztopina.

Nato je polevati h modri galici toliko časa vapneno raztopino, dokler ne pomodri rudeči lakmusov papir (kupi se v mirodilnici ali lekarni),

na katerega se kane kapljica raztopine potem, ko

se dobro pomeša. Šele potem je priliti toliko vode, kolikor je je potreba. Posodo, v kateri mešamo modro galico, je zato dobro zmeriti in zaznamovati hektolitre s kotlovinastimi ali lesenimi žebli. Če bomo delali na opisan način, se nam ne bo modra galica „zjedla“. Ako rabimo lakmusov papir, raztopimo lahko večo množino vapna naenkrat. V nasprotnem slučaju ga moramo odmeriti in sicer približno 1 *kg* na 1 *kg* modre galice. Kar ostane v prvem slučaju vapna, rabi se ga pri prihodnjem škropljenju.

Krvavo uš je treba sedaj zatirati. Ta uš živi večinoma samo na jablanih in se spozna lahko že od daleč, ker ima okoli sebe kakor sneg bel puh. Najbolje priporočamo proti krvavi uši navadni špirit, kakoršnega se rabi za kuhanje. Ž njim je treba napadla mesta s čopičem namazati. Mazanje pa je za 14 dni ponoviti, ker se pri prvem delu ne zapazi vseh gnezd in niti se ne zadene s špiritom vseh uši.

Pobirajte gosenična gnezda! Tudi letos so se pokazale po jablanih v velikanski množini gosenice jabolčnega molja ali sukača (*Tinea malinella*). Ta sovražnik nam jabolčno drevje lahko popolnoma ogoli, ako ga ne spravimo sedaj, dokler je še mlad in živi v skupnem gnezdju, ob življenju. Ko se gosenice enkrat razidejo, kdo jih bo šel lovit. Pregledujte toraj sedaj vaša jabolčnava drevesa in kjer zapazite kak mešiček ali zapredek, tam dobite kmalu tudi krdelo malih gosenic. Primate jih z roko ter

jih zmečkaje! Delo morate ponoviti za par dni, ker uide vašim očem pri prvem lovu na gosenice marsikatero gnezdo.

Zatirajte kiseljaka ali grozdnega sukača. Sedaj napravlja ta nepridiprav velikansko škodo v zarodu in še večjo bo delal v jeseni v grozdju. Zato je treba zastaviti vse sile, da se pride temu zlu v okom. Hodite toraj v vinograd in kjer zapazite kak zapredek, gotovo najdete v njem majhnega črviča, ki ni nikdo drugi, nego sukač. Ta hudobnež se ne bo nikdar poboljšal, zato primite ga med dva prsta ter pošljite ga naravnost na drugi svet.

Črvivo sadje, ki pade z drevja, treba je pobirati in vničiti, da se ugonobi ž njim tudi črv, ki se nahaja v sadju.

Krmljenje s zeleno pičo. Zelena piča je bolj redilna in lažej prebavna nego suha. Živina jo tudi mnogo rajši vživa. Kjer ne moremo toraj z živino na pašo, poskrbeti moramo vsaj za to, da dobiva živina dovolj zelene piče. Najboljša zelena piča je trava pomešana z deteljo. Osobito rusa (inkarnatna) detelja z ržjo ima veliko vrednost. Ker prouzroča zelena krma pri živini lahko razne bolezni, osobito drisko ali pa jo napihne, zato ji moramo primešati vedno tudi nekoliko suhe klaje, bodisi sena ali slame. Tudi oni živini, ki jo ženemo na pašo priporoča se dati zjutraj nekoliko sena.

Driska pri pujskih pokaže se lahko iz več vzrokov. Najbolj pogostoma je kriva slaba, sprijena hrana, ki jo dajemo materi. Doječi svinji ne smemo dajati surovega krompirja ali surove repe in tudi ne drugače pokvarjene in skisane hrane. Ako je svinja zaprta, dati ji je vsak dan za noževno špico grenke soli (šalamare). Tudi je dobro dati v hrano nekoliko klajnega vapna ali kredinega prahu. Posebno pa je skrbeti, da dobijo mati in pujski snažno, suho in gorko ležišče.

Vzgoja mladih gosi ni prav lahka stvar, ker so te živali v mladosti jako občutljive. Skrbeti moramo pred vsem, da imajo snažen kurnik a šele po 14. dneh jih smemo spustiti popolnoma na prosto. Od začetka jih moramo krmiti z domačim kruhom, kateremu primešamo na polovico otrobov. Ko so gosi stare 14 dni, dajemo jim lahko zdrobljeno turščico ali oves. Vedno pa je treba skrbeti zato, da dobijo mlade živaji dovolj zelene trave in čisto vodo. Gosi žrejo z malimi presledki skoraj celi dan, zato jim je večkrat polagati zdrobljeno hrano. Najbolj se izplača rediti gosi tam, kjer je pri hiši vedno zelena trata, na kateri se gosi pasejo. V suhih krajih ne bo vspevala gosjereja.

Zavrelka ali birsa je v tem času posebno nevarna bolezen na vinu. Najbolj so ji podvržena šibka črna vina. Zavrelka se pozna na tem, da začne vino šumeti in se peniti, da preminja barvo in okus, izgublja kislino in postaja čim dalje bolj motno. Vino diši, kakor bi bilo kuhano in je precej neprijetno. Zavrelko prouzročajo neke glive, ki se pa razvijajo najbolj rade na drožju. Zato je zavrelka najbolj navadna v vinu, ki se ni še pretočilo. Če smo zapazili zavrelko koj od začetka, dá se vino še rešiti, bolj pozno pa ni za nobeno rabo, niti za žganje ne. Če sumimo zavrelko, je najboljše koj pretočiti vino v močno zažveplan sod; skušati je vino čim prej porabiti. S pasterizovanjem, to se pravi, s segrevanjem vina na najmanj 60 °C zamorimo zavrelko lahko popolnoma, žal le, da nima pri nas nikdo priprave za pasteriziranje. Najbolj priporočamo našim kletarjem, ki se hočejo ubraniti te bolezni na vinu, naj to vsaj 3 krat v letu pretočijo in vsakih 14 dni zalijejo ter skrbijo tudi zato, da ne pride v klet prehuda vročina. Mošt iz gnilega grozdja naj se stavi posebe, ker je tak mošt posebno podvržen birsi.

Pritlikavo drevje je pravi kinč v vrtovih. Vendar zahteva tako drevje precej oskrbe. Osobito je treba paziti na tako drevje precej poleti, da se ne preveč razraste in da ne izgubi dane oblike. To dosežemo najlažej s prikrajševanjem zelenega mladja. Ko je pognalo mladje na pritlikavem drevju 15 do 20 *cm*, treba ga je preščipniti kakih 5 do 10 *cm* daleč od veje. S tem dosežemo, da se spodnje oči na preščipljeni mladiki bolj vkrepé in se razvijajo v cvetne popke. Samo gornje oko na mladiki bo vnovič pognalo. Nov pogank pa je tudi dobro preščipniti, kar bo mnogo koristilo spodnjem popkom. Edino onih mladik ne smemo krajšati, ki služijo v podaljšanje glavne veje. Pri pritlikovem drevju je zeleno preščipovanje skoraj bolj važno delo, nego zimska režnja.

Kumari so jako dobra zelenjava, katera ne bi smela manjkati v nobenem vrtu, osobito ne v kmetskem. Da bodo kumari čvrsto rastle in rodili, zasaditi jih je v močno gnojeno zemljo. Niti v samem gnoju jih ni sram. Najboljše je saditi kumare v vrste, katere so si oddaljene 1 do 1·20 m. Ko poženejo kumari 3 ali 4 peresca, jih je preščipniti, da se bolj razkošatijo. Poganke je skrbno privezati ali splesti ob kole ali napeto žico. Še najbolj pa se priporoča, če se napravi kumarom majhe latnike, najboljše take, ki spominjajo na tirolske trtne latnike, o katerih smo v našem listu že ponovno pisali.

Kdor hoče gnojiti s solitrom krompirju in trtam, je sedaj zadnji čas. Za gnojenje turščice pa je še čas do tedaj, ko turščico osipamo. Po solitru dobi turščica temnozeleno listje in bujno raste. Priporočamo zato našim posestnikom, naj poskušajo z gnojenjem.

Paprika daje izvrstno prikuho. Zelen, ne predebel sad se razreže, dene v kozico ter se mu doda nekoliko pomidor in olja ter se primerno osoli. Nato se paprika toliko časa pari in meša, da skoraj razpade. Kdor je pokusil to prikuho, gotovo bo sadil papriko v svoj vrt. Sedaj je čas zato. Sadike je potakniti v daljavo 25 do 30 cm in v vrste oddaljene približno pol metra. Ako papriko včasih oplejemo in zalijemo, imeli bomo celo poletje dovolj prikuhe. Sadike se dobijo v Gorici na trgu in v dež. norišnici.

Klet je zračiti poleti ob hladnih nočeh. Po dnevu naj bo klet zaprta. Čim bolj visoko se nahajajo kletna okna, tem lažje bomo branili klet vročine.

Prevleka za les. — Za prevleko lesenih ograj, desk, sten itd. se priporoča sledeča zmes: Vzame se nekoliko dobrega, svežega cementsa in se ga z mlekom na gladki kamniti plošči dobro premeša. Zmes mora biti tako gosta, kakor je navadna oljnata barva. Les, kateri se hoče s to zmesjo prevleči, mora biti raskav in ne gladek. Ta zmes, ki jo namažemo s copičem dvakrat ali trikrat, varuje les gnitja in tudi ognja.

POROČILA.

Zarod se je letos prav krasno razvil. Pravijo, da ni bilo že dolgo tako lepega zaroda, kakor je letos. Bog daj, da bi se naše upanje množilo.

Sadje je večinoma dobro odcvelo in upati smemo na precej dobro sadno letino. Osobito črešenj bo obilo. Mali pedic napravil je tudi letos mnogo škode. Kjer se je stavilo o pravem času kolobarje in se je večkrat mazalo, ni poznati te golazni, ki napravlja toliko škode na črešnjah. Prihodnjo jesen treba bo

našim kmetovalcem napeti vse moči, da zamorijo tega škodljivca. Jablane in hruške so tudi lepo odcvele. Cvetja je bilo na nekaterem drevju manj od lani, na drugem pa več.

Trtna uš se je konstatirala na več krajih v Grgarju. Kdor zapazi trtno uš v kaki drugi občini, ki ni še proglašena okuženim, naj naznani to glavarstvu ali pa uredniku tega lista. Pri nas so še proste trtne uši občine: Medana, Biljana, Kožbana in Dolenje ter soška dolina. Trtna uš se spozna že od daleč po slabi rašči trt. Če odgrebemo trto, vidimo na drobnih koreninah male otekline, na katerih se lahko zapazijo tudi s prostim očesom pikam podobne živalice, rumene barve. To je trtna uš. Meseca junija se vidijo otekline najlepše. Ubožni posestniki v občinah, kjer je trtna uš, dobijo od vlade lahko brezplačno ameriške trte.

Toča je padala prošle dni okoli Šempolaja in Nabrežine na Krasu. H sreči je trajala le malo časa. Napravila je največ škode na trtah.

Kjer želijo pouka o zelenem trtnem cepljenju sporočijo naj uredniku tega lista pot. uč. kmetijstva Ant. Štrekelj v Gorico in on pride drage volje v vas poučevat.

Trava kaže letos radi preobite suše, skoraj povsod slabo, osobito pa po Krasu. Ker ni dežja, niti umetna gnojila ne izdajo dosti.

Gumijevi trakci se dobijo v Gor. kmet. društvu.

Z Livka. — Dne 5. t. m. je imel potovalni učitelj kmetijstva g. R. Zdolšek, po končanem blagoslovu na prostem v gostilni Hrast, predavanje. Kako se naši občinarji zanimajo za napredek kmetijstva, oziroma živinoreje, pokazala je obilna udeležba, kjer so bili zastopani večinoma vsi posestniki.

G. predavatelj nam je obrazložil precej obširno v poljudnih in temeljitih besedah o živinoreji, kako moramo delati, da pridemo do dobre in čiste pasme ter do iste stopinje naprednih živinorejcev, kakor so na Tirolskem in v Švici. Udeleženci so pazljivo sledili predavanju ter živahno pritrjevali.

Potem nam je g. predavatelj razložil in pojasnil namen in koristi zavarovalnic za govejo živino. Po kratki debati vseh navzočih, izrazila se je želja, naj se ustanovi tudi pri nas takšna zavarovalnica. Izvolil se je na to začasni odbor, koji naj skrbi, da se v kolikor mogoče kratkem času pride do zavarovalnice.

Razložil in pojasnil nam je nadalje g. predavatelj tudi o morebitni živinorejski zadrugi, s koje pomočjo bi prišli s časoma

do čiste, dobre pasme. Ker nudi naša občina — morda nobena v našem okraju ne tako — vse predpogoje za umno živinorejo, in ker so tukajšnji živinorejci navdušeni ter stremijo po napredku, upa se, da bi se s pomočjo takšne zadruga prišlo v primernem času do iste ali vsaj enake stopinje naprednih živinorejcev, kakor na Tirolskem in v Švici.

Šveda bi nas ovirale začetkoma razne težkoče, a da bi se to večkrat preudarjalo ter temeljito preučilo, — saj se je že samo pri predavateljevi sprožitvi te ideje, priglasilo dvajset udov, — ter da bi nas g. Zdolšek večkrat posetil s takšnimi predavanji, bi se gotovo z vstrajnostjo dalo kaj takega doseči.

Konečno nam je podal g. Zdolšek zgodovino c. kr. kmetijske družbe, ter navduševal za novoustanovljeno „Goriško kmetijsko društvo“, h kateremu je pristopilo 11 novih udov, tako, da šteje sedaj naša občina 20 udov, kar sicer ni veliko, a upamo, da se število pomnoži.

„Kmetijska družba za Trst in okolico“ vabi vse one svoje ude, ki niso še plačali udnine za leto 1907., da to storé brž ko mogoče, bodisi potom družbinih poverjenikov, bodisi naravnost v društveni pisarni, ki se nahaja v ulici Galatti 12 II. Odprta je pisarna vsak dan od 10. do 11. predpoldne.

Osmi mejnarodni kmetijski kongres vrši se od 21. do 25. t. m. na Dunaju. Iz Gorice se udeleži tega kongresa urednik tega lista.

Prošnja. Naše čitatelje iz raznih krajev prosimo, naj nam poročajo, kako kaže letina, za kar jim bomo prav hvaležni.

